

Tóth Gábor Ákos

Családrobbanás

Elszakadás, válás – fel lehet-e készülni rá?

 Publio
KIADÓ

Családrobbanás

Tóth Gábor Ákos

2013

Publio kiadó

Minden jog fenntartva!

Elszakadás, válás - fel lehet-e készülni rá?

Válságban a család intézménye, széthullóban a tartós párkapcsolatok, a fiatalok valósággal menekülnek otthonról – mind több ilyen vészjelzés jelenik meg a médiában, sokkolva ezzel korunk emberét. A kiváltó okok között éppúgy szerepel az általános értékválság, mint a felgyorsult életritmus, vagy a hagyományos társadalmi és vallási közösségek hitelvesztése. A diagnózis, a bajok eredetének feltárása minden bizonnyal korrekt, ám ettől még az egyes ember a saját konkrét problémájának megoldásával szemben többnyire tanácstalanul áll. Egyszerűen nem vagyunk felkészülve a *veszteségekre*. Sikerorientált világunkban eltoljuk magunktól a lehetőségét is – talán attól tartunk, hogy a kudarccal való foglalkozás gyöngíti a nyerési esélyeinket az élet kíméletlen versenyében. Holott épp az által kerülhetünk a leszakadók közé, ha adott helyzetben nem vagyunk képesek kezelni a veszteségeinket.

Egy család alapon legalább három generációból áll, melyek együttműködését lányegében három dolog veszélyezteti – ezek a halál, a válás és az elszakadás. Az első veszélyforrást az *Elengedlek végre* című munkámban próbáltam feltérképezni, a másik kettő esetében viszont meggyőződésem, hogy közös tőről fakadnak, ezért jelen dolgozatomban együtt boncolgatom őket – illetve a kiváltó okokat. Nem kívánok receptkönyvet, megoldás gyűjteményt összeállítani, ellenben szeretném az olvasókat egyenként eljuttatni a hibáik felismeréséig, az önmagukkal történő szembesülés *belső* kényszeréig.

Amikor a családon belüli nagy összeomlásokra gondolunk, házastársak esetében elválásról beszélünk, a gyermekek önállósulási próbálkozásait pedig elszakadásnak nevezzük. A két dologban ugyanakkor közös, hogy olyan

folyamat eredménye, amelyben mindkét fél óhatatlanul *vesztesnek* érzi magát.

Tény, hogy minden változást az életünkben kisebb-nagyobb szomorúság, veszteségérzet is kíséri. Az a természetes, ha az iskolai ballagásokon az új életszakasszal belépő örömök és kihívások felülkerekednek a negatív érzéseken, ugyanúgy, ahogy egy munkahelyváltásnál is előbb-utóbb a pozitívumokra koncentrálnunk. Egy válás, a gyerekek kirepülése vagy egy haláleset azonban olyan csapásként nehezédhet ránk, amitől tartósan lehangoltnak, zaklatottnak, szomorúnak érezzük magunkat. Különösen nagy lelki traumával járhat, ha váratlanul, felkészületlenül kerülünk az új élethelyzetbe. Mindenképpen időre van szükség, amíg feldolgozzuk a történeteket, és a lelki békéig vezető hosszú úton nagyon sok kellemetlen, vagy éppen elviselhetetlennek tűnő érzés fog végig kísérni.

Pedig mindez alakulhatna másképpen is - annak érdekében, hogy kevésbé legyen fájdalmas, hogy kevésbé legyen úgymond igazságtalan. Sokakkal ellentétben azt állítom, hogy *nem minden szenvedésből lehet pozitív energiát kovácsolni* - ebben az esetben nem igaz a mondás, miszerint teher alatt nő a pálma. A fentebb vázolt problémák olyan terhek, amelyek alatt derékba törhet életfánk...

Nos, induljunk ki abból, hogy vannak olyan „kötelező” rossz momentumok az életünkben, melyekre (minthogy sorsszerűnek tűnik bekövetkezésük) meg kellene próbálnunk lelkiükben felkészülni. És ez nem lehetetlen, még csak nem is újszerű igény az ember részéről, hiszen a különféle, például az életféléssel kapcsolatos fóbiákra - mondjuk víz- és repülésiszony - már vannak „felkészítő” tréningek, s az érintettek előbb-utóbb képesek lesznek átlépni a saját árnyékukon.

Tegyük magunkkal egy próbát: amikor úgy érezzük, hogy mérhetetlenül csalódtunk, mert felnőtt lett a gyerekünk, mert csak magával törődik, mert úgy viselkedik, mintha nem is a mi nevelésünk lenne, vagy belepusztulunk a fájdalomba, a veszteségérzetbe, az elhagyatottságba, mert tönkrement a párkapcsolatunk, képzeljük el magunkat, amint tízezer méterről szabadesésben zuhanunk a föld felé, vagy hajótörötként a koromsötét viharos óceánon küzdünk az életünkért a hullámok között.

Összemérhető a kétféle gyötrelmem?

Miért ne lehetne magunkat ELŐRE trenírozni olyan végletes (és sokszor végzetes) eseményekre, melyekről rendre azt állítjuk, hogy tönkre tették az

életünket, képtelenek vagyunk feldolgozni, felállni ebből a vert helyzetből.

Ha mondjuk a családot egy űrhajóból és egy hordozórakétából álló egységnek tekintenénk, eszünkbe se jutna azt állítani, hogy elválnak, elszakadnak egymástól. Azt mondjuk: *leválnak egymásról*. Noha annak előtte egymásra voltak utalva, innentől külön utat járnak be. Betöltötték a másikhoz szabott feladatukat és leválnak egymásról. Ugye, érezzük a különbséget. Mennyivel természetesebb ez a kifejezés, mennyivel elfogadhatóbb, mennyivel a dolgok lényegéből fakadóbbnak érzékeljük. Mintha hirtelen feloldódni látszódná az érdekek és a szeretet fogalmak közötti, áthatolhatatlannak tűnő ellentmondás. Egyaránt felfedezhetjük az érdekek pozitív mozgató erejét, és a szeretet álszent, hazug rétegeit. Megtalálhatjuk a két véglet között azt az előreivő motiváltságot, amit úgy hívnak, hogy *egymásrautaltság*. Meggyőződésem, ha így tudnánk szemlélni a családban betöltött szerepünket, kevesebb konfliktust, hiányt, csalódást, önvádat és szenvedést kellene elviselnünk akkor, amikor a fentebb említett kataklizmák – elszakadás, válás, szeretteink elvesztése, saját megöregedésünk – bekövetkeznek. Az *Elengedlek végre – Nézzünk szembe a halállal! és a Nézz szembe a koroddal!* című munkáimhoz hasonlóan ezúttal is azokat a minden emberben szunnyadó képességeket, lehetőségeket szeretném felszínre hozni, melyek életvitelünk, társadalmi széttöredezettségünk okán kényszerültek Csipkerózsika álomra. A *Családrobbanás* többek között arra keresi a választ, miért értékeljük le magunkat folyamatosan egy olyan világban, ahol minden az egyén önmegvalósításáról szól. Miért merülünk el saját felelőtlenségünk ingoványában, amikor egész élettevékenységünk arra irányul, hogy biztosítsuk a jövőnket? Miért gondoljuk, hogy az álszentség, a vizet prédikál, bort iszik effektus nem üt vissza a következő generációkkal folytatott együttélésünk során? Miért hitetjük el magunkkal, hogy a problémák megoldása az, ha kívül helyezkedünk azokon, ha távol tartjuk magunktól, abban a hitben, hogy majd valaki megoldja azokat?

Meggyőződésem, hogy ha valaki az elszakadás és a válás okozta traumákra felkészülten, magabiztosan tud reagálni, akkor az élet végső szakaszának nagy kihívásait is kevésbé sínyli majd meg.

I. CSALÓDÁS

Nem ismerek rá!

Magyarán nem hozza az elvárható formáját. Aláássa a család stabilitását. Egoista, csak magára gondol. Hol van az már, amikor olyan aranyosan mosolygott bele a kamerába! Persze, jogában áll változni, na de ennyire? Én azt hittem, jól megvagyunk egymással. Én bezzeg ugyanolyan maradtam...

Elszakadás

Tagadhatatlanul riasztó felismerés, ha a szellemi, lelki „befektetésként” kezelt utódunkban olyan külső hatásokat vélünk felfedezni, amelyek teljeséggel idegenek a mi értékrendszerünktől. (Nem mintha mindig odafigyeltünk volna azokra a megnyilvánulásainkra, amelyek szöges ellentétben álltak az előbb említett értékrenddel. Márpedig a gyerek folyton figyel, és elraktározza a tapasztalatait.) Megkondulnak bennünk a vészharangok: valamit elrontottunk. Rést hagytunk az általunk tökéletesnek gondolt nevelési erőrendszeren, mely arra hivatott, hogy az általunk ártalmasnak gondolt külső hatásokat távol tartsa csemeténktől. *Önreprodukciós* igyekezetünket valakik készakarva gáncsolják, megakasztva hétköznapi istenségünk legfőbb értelmét (s valljuk be: sikerélményét) - azaz, hogy a magunk képére formáljuk gyermekünket. Azt gondoljuk, hogy noha mi mindent megtettünk - sokszor áldozatokat is hozva - a magasztos cél érdekében, holmi gonosz, külső erők mintegy eleve elrendelésben egy csapásra tönkre teszik eddigi munkánk eredményét.

Valljuk be, pánikba esünk.

Hallottunk már az elszakadás gyötrelmeiről másoktól, de nem gondoltuk

volna sohasem, hogy ilyen kíméletlenül tör ránk. Hogy olyan vonások jelennek meg az általunk rajzolt képen, amelyek eltorzítják a bizalom, a szeretet mosolyát, és váratlanul felsejlik ezek mögül az érdek erőszakos ecsethúzása. Azé az érdeké, amely azt sugallja: kész vagy arra, hogy leválj a hordozórakétádról, kész vagy arra, hogy saját magad próbáld eztán kormányozni a sorsodat.

Sajnos, sok esetben a szülők ebből *hiúsági kérdést* csinálnak. Nem az önállósulási törekvésekkel van gondjuk, hanem annak módjával, ütemével, stílusával. (Mintha egy ország kormánya rendeletben akarná rögzíteni, hogy mikor törjön ki ellene a forradalom.) Egyfajta *mindenhatósági kudarcként* élik meg, hogy ezt a folyamatot nem tudják ellenőrzésük alatt tartani. Saját szerepük fiaskójaként értékelik, hogy az elszakadás nem ellenőrzött módon megy végbe. (Arra nem gondolnak a kedves szülők, hogy ez a folyamat a másik félben, tehát a gyermekben is kínlódást, érzelmi válságot generál? Higgyék el, neki sem könnyű az érdek-érzelem mérleg mutatóját egyensúlyban tartani. Több élettapasztalattal rendelkező felnőttként talán megpróbálhatnánk az ő fejével gondolkodni – legfőképp pedig elgondolkodni azon, hogy mit rontottunk el.)

Nem ismerek rá! – mondjuk, s közben azt érezzük: nem látjuk benne magunkat. Nem látjuk viszont benne azt, amit évek fáradságos munkájával belepumpáltunk.

Magyarán, nem látjuk garantálva, hogy a befektetésünk megtérüljön. Hogy amikor elmúlnak felettünk az évek, velünk lesz, gondoskodni fog rólunk. Nem hiszünk benne, és egyre kevésbé hiszünk neki. Előszeretettel *érdeket látunk az érzelmek mögött* s bele sem gondolunk, hogy ezzel önmagunkról állítottunk ki egy meglehetősen rossz bizonyítványt. Ha úgy tetszik, rossz üzletemberek vagyunk, akik rögtön szeretnék az eredményeket látni, illetve élni azokkal.

Ez bizony komoly önértékelési probléma, ami mögött az dolgozik, hogy nem hiszünk magunkban, az általunk közvetített értékek tartósságában. Mi több, hiteltelenül képviseltük azokat, s igazából valahol mindig is sejtettük, hogy a kölykök átlátnak a szitán.

Azt gondolom, hogy a *következetesség*, az *önzetlenség* és a *bizalom* azok az értékek, melyek tartósan egyensúlyba állíthatják egy serdülő érdek-érzelem mérlegének egyensúlyát. Ha az elszakadását nem befektetésünk kockázati tényezőjeként értékeljük, hanem új lehetőségek kipróbálási terepeként, ha

képesek vagyunk a szárnyalását nem kisajátítani, és a kudarcait nem kizárólagosan rá hárítani, ha komolyan hiszünk benne, hogy mi mindent megtettünk az önálló pályára állítás érdekében, ha elfogadjuk, hogy a genetika és a szocializáció nem mindig partnere egymásnak, akkor talán könnyebben megbarátkozunk a gondolattal, hogy szülői „mindenhatóságunk” nem hatalom volt, hanem szolgálat. Ha pedig ez a szolgálati idő lejár, onnantól már csak senior tanácsadók lehetünk. (Persze tudjuk, hogy az üzleti életben ezeket nagyon jól megfizetik.) S az a jutalmunk, ha az utódaink később is kíváncsiak a véleményünkre. Könnyen belátható, hogy erre esélyünk sem lesz, ha az elszakadás viták, vádaskodások és érzelmi, illetve egzisztenciális zsarolások közepette zajlik le. Akkor mindkét fél kifordul magából és igazoltan mondhatják a másikról: Nem ismerek rá!

Válás

Sok helyütt leírták már, hogy egy kapcsolat, egy házasság megromlásának ok-okozati tényezői csírájukban már a megismerkedéskor felfedezhetők lennének, ám az érintettek ezekkel különféle meggondolásoktól vezérelve nem hajlandók szembesülni. *Idealizált képet* alakítanak ki magukban a másikról, amibe nem engedik a realitást úgymond belepiszkitani. Foghatnánk ezt persze a túlfűtött érzelmek okozta önkívületi állapotra, csak hát az az igazság, hogy manapság az együttélés megkezdésekor már sokkal racionálisabb szempontok vezérlik a szereplőket. Egyfajta hallgatólagos *együttműködési megállapodásról* van szó, ahol az érdekek és érzelmek arányának optimalizálása napi szintű feladat mindkét fél számára. Ha ezt végiggondoljuk, látnunk kell, mekkora kockázatot vállal az, aki az alapok megteremtése idején átsiklik partnere egynémely hibáján.

A kívülállók, legfőképp a szülők véleménye ilyenkor egyszerűen nem illik bele abba az alapkoncepcióba, amit kialakítottunk magunkban – mondván, nem ismerik választottunkat, ennél fogva csak felszínes képet alakíthattak ki róla. (Azon elegánsan túlsiklunk, ha az általunk megfestett, idealizált képből fontos részletek hiányoznak, vagy nem odavalónak, hiteltelennek tűnnek.) Természetesen mindezzel nem azt szeretném sugallni, hogy ne hallgassunk adott helyzetben a szívünkre, vagy hogy a boldogító igen előtt nyomoztassuk le

a nagy Ő-t, ellenben állítom, hogy amikor párkapcsolatunk kimúlni látszik, meglehetősen hiteltelenül fog hangozni a szánkból ez a mondat: Nem ismerek rá! Ez ugyanis ab ovo azt a feltételezést jelenti részünkről, hogy egyedül és kizárólagosan a másik fél a hibás a kialakult válságért. *Elhárítjuk a felelősséget magunkról, mondván, a másik mutatott hamis képet magáról.*

Ami még igaz is lehet, ám azt nehéz lenne eltagadni, hogy a mi verzióinkban minden túlon túl kereknek tűnt. Egyszerűen azért, mert ilyennek akartuk látni. Na persze, azt érzékeltük, hogy kicsit kihívóan (agresszíven, modortalanul, nagyképűen, slamposan, megalkuvóan) viselkedett a környezetével, ám úgy gondoltuk, ezt majd mellettünk kinövi, hiszen a szerelmünkkel, szeretetünkkel immár végérvényesen magunkhoz láncoltuk. Nem nehéz e mögött meglátni az érdeket, amelyet érzelmi díszcsomagolásban szervírozunk magunk és a külvilág számára: a magam képére alakítom a másikat, mert nekem ez így jó. Én attól leszek boldog, ha a másik elfogadja az én rendemet. Ha pedig szeret, akkor ez nem okoz neki problémát.

Nos, lehet, hogy egy ideig nem. Amíg a *komfortérzete, elégedettségi szintje* azt diktálja, nyilván hajlandó lesz egy puzzle kép hiányzó darabjaként viselkedni. Ám amikor már terhes lesz számára ez a szerep, egyre erősödni fog benne a változtatás igénye. Hogy aztán ez milyen módon következik be, az már szinte mellékes. Összegyűródik, elszíneződik a róla kialakított kép, s végül a papírkosárban landol. Mint ahogy az az illúzió is, hogy egy párkapcsolatban hosszú távon rá lehet erőltetni az egyik fél értékrendjét a másikra. Azt gondolom, hogy aki a szerelmét annak hibáival tudja elfogadni, nagyvonalúbb, mint aki a másikban egy darab agyagot lát csak, amit a saját képére formálhat. És bizony vannak esetek, amikor egy későbbi összezsizsolódás víziója eleve reménytelen. Az ilyen *hibás önértékelések, szereptévesztések* előre vetítik a kudarcot, illetve azt, hogy a másik szembe fordul az általunk sulykolt értékrenddel.

Nem állítom ugyan, hogy a válások kikerülhetőek, ám az *a csalódottság érzés* (főként önmagunkban), ami az előbbiekből következik, mérsékelhető. Ha nem telepszünk rá a másikra, ha inkább bizalommal és önzetlenséggel próbáljuk megtartani a rövid póráz helyett, akkor a boldogító Nem kimondásakor elkönnyelhetjük magunkban, hogy részünkről mindent megtettünk - aki pedig ezt nem tudja megbecsülni, jobb is, ha tovább áll.

Mindent megadtam neki, de úgy látszik, hiába

A hálátlan nem becsüli meg. Hogy lehet, hogy nem tudott vele mit kezdeni? Pedig ez aztán áldozat volt részemről, nem is kevés. És mit kaptam cserébe? Tegyük csak mérlegre a dolgokat! Én csak a javát akartam, és úgy tűnt, hogy ezt meg is értette.

Elszakadás

A szülők többsége ott érzi becsapva magát, hogy *követve a társadalmi mintákat* olyan csemetét nevel, aki aztán a társadalmi mintáknak megfelelően adott időpontban továbbáll. Akkor mégis mit kér számon? A társadalmi minta arról szól, hogy lehetőség szerint mindent biztosítsunk ahhoz, ami az önálló életre való felkészülést segíti. A „minden” azonban koronként, társadalmi berendezkedéseknek függvényében változik. Vannak puritán és vannak dőzsölő korszakok, amikor az utódok is ennek megfelelően részesülnek anyagi és szellemi javakból. A probléma csak az, hogy akár a „kényeztető”, akár a „megvonó” időszakát éli a felnőtt társadalom, ezt minden esetben *egzisztenciális* kérdésként továbbítja a fiatalok felé. Egyszerűen azért, mert a gondoskodás, a „mindent megadok neki” az emberek többségében mindmáig a megehető, megvehető dolgok világát jelenti. Sajnos, az a tapasztalatom, hogy a szülők manapság is ezt értik az adható „minden” alatt, mi több, a felnőtt világban elmebajig fokozódó versenyszellem ezt a területet is elérte: azt figyelik, nehogy e tekintetben a gyermekük lemaradjon. *Kritikátlanul* - és olykor anyagi lehetőségeiken felül - elégitenek ki olyan igényeket is, amelyek a

gyermekben fel sem merülnek. Aki persze ezeket kritikátlanul el is fogadja, hiszen az üzenet lényege: „nekem olyan van, ami a másiknak nincs”. „Én ezáltal több vagyok, mint a másik.” (Miközben ezért nem tett semmit, akár az elvárható jó tanulással sem kell ezért „fizetnie” – aminek legalább volna némi nevelő hatása.)

Mind ezzel szemben a szülők tömegeinek fogalma sincs arról, hogy milyen belső világa, értékrendje formálódik gyermekének, ennek kialakítását nagyvonalúan az óvodára, iskolára bízva. Magyarán egy szokványos, tömegtermékre kárhóztatják azt a „kincsüket”, akiben egyébként saját magukat, illetve saját elszalasztott lehetőségeiket szeretnék megvalósulni látni.

Ettől aztán a természetesen bekövetkező elszakadás is elég felemás lesz, mert a felnövekvő utódok a pánikba esett szülők hirtelen támadt szellemi útravalójából nem, ellenben a megszokott komfort juttatásokból annál inkább kérnek. S bizony az öreg „fejős tehének” ekkor ébrednek rá, hogy a „mindenből”, amit idáig belepumpáltak a csemetéjükbe, az *egymással foglalkozás* maradt ki. Jelzem, nem a közös focizásra, tévzésre, tollasozásra gondolok, noha tagadhatatlanul ez is felértékelődik korunkban, ellenben azt az *érdeklődést* hiányolom, amely túlmutat azon, hogy mi történt az iskolában, és milyen volt a menzán az ebéd. Ha ez az érdeklődés, a „beszéljük meg a közös dolgainkat” már kisebb korban természetessé válik, akkor később kevésbé vélik a fiatalok kutakodásnak, amikor egyéb ügyekről – mondjuk ki, lelki dolgokról – próbálunk beszélgetni.

Mai társadalmunk attól szenved leginkább, hogy miközben mindenki kinyilvánítja a véleményét, nem igazán kíváncsi másokéra. Az érdeklődés *felszínes*, ezáltal az együtt töltött idők leértékelődnek – még oly jó dolgok is, mint egy nyaralás, egyfajta természetes anyagi szolgáltatás kategóriájába csúszik át. (Lényegében minden megvan digitális „élményhordozón”, amiben aztán meg is nyugszunk, mondván, bármikor elővehető. Erre a bármikorra azonban egyre csökken az igény.) Feléljük, felmorzsoljuk azokat az emlékeket, amelyeknek olyan értékeket kellene táplálniuk, hogy az elszakadás utánra is maradjon valami. Az aktív korosztályok lényegében ugyanazt művelik a gyerekeikkel, mint az öregeikkel. A különbség az, hogy előbbiektől még várnak valamit, amit ha nem kapnak meg, csalódottságba, sértettségbe menekülnek, tovább ásva a már kialakult szakadékot. A fiatalok – minthogy ők is szenvednek annak hiányától, amit most egyszeriben számon kérnek rajtuk – önkéntelenül s korosztályi hevülettel nekilátnak a másik oldalról mélyíteni a szakadékot, mondván, az ősök megőrültek, mert többek között olyan, eddig sosem hallott

mondatokat üvöltöznek, hogy „ameddig az én kenyereimet eszed...”.

Kérem, higgyék el, amikor azt érzik, hogy hiábavaló volt minden eddigi erőfeszítésük, az nem más, mint a büntetésük az *elmaradt, elmulasztott beszélgetésekért*, azért a „kommersz” nevelésért, amit az egzisztenciális gondoskodás csillogó köpenyébe bújtattak. Ha ezt nem akarják kamatostul a nyakukba kapni, amikor a gyermekük első önállósulási próbálkozásaival szembesülnek (például szívesebben tölti idejét a barátja szüleinél, mert azok „annyira érdekes emberek” – holott valószínűleg csak aktívabb az otthoni kommunikációjuk), akkor ne sajnálják az időt, hogy *megismerjék* őt. Semmi mást nem kell tenniük, mint érdeklődést mutatni a világról (és rólunk!) alkotott véleményük iránt.

Válás

Azok, akik különösen szeretnek szenvedni – értsd ez alatt, a külvilág szánalmát, egyáltalán figyelmét maguk iránt felkelteni -, előszeretettel vonnak mérleget ebben a helyzetben, ahol már a kiindulás úgy hangzik, hogy „mindent megadtam neki, de úgy látszik hiába”. A *szenvedni szerető* ember ugyanis igazolást keres arra, hogy nem ő ezen helyzet kiváltója, hanem a másik, aki kvázi nem tudott felnőni az ő nagyszerűségéhez. Az ön tisztára mosás bajnokai ők, akiket a legkevésbé érdekel, hogy a másik akkor és azt a „mindent” kapta-e, amire adott helyzetben szüksége lett volna. Számtalan párkapcsolat megy tönkre ezen „gondoskodás” következtében, és sokszor nem is értik, hogy miért. A mondás, miszerint „a pokolba vezető út jóindulattal van kikövezzve”, manapság igazabb, mint valaha. A felturbózott ego ugyanis azt diktálja bennünk, hogy mindazt meg kell adnunk, amit mi jónak gondolunk. Holott nagyon sokszor ezek nem belőlünk fakadnak, *ránk tukmált értékek*, amelyeket úgy tesznek belsővé, hogy sokszor elismétlik – például hirdetések formájában. Ám hiába húzunk egy formátlan, elhanyagolt, túlburjanzott női altestre vörös tanga bugyit, attól még nem változik az illető férfifaló szexuális idollá, mert éppen külső adottságai folytán belülről ezt ő sem érzi hitelesnek. A legnagyobb bűn, amikor önmegvalósító stylistok különféle tv-műsorokban eme belső hit kialakítása nélkül igyekeznek *elhitetni* szerencsétlen asszonyokkal, hogy némi „tatarozás” után jól érzik magukat a bőrükben. Ezt mondják, mert ezért kapják

a honoráriumukat, ám senki nem veszi a fáradságot, hogy az elkövetkező *hétköznapijait* bemutassa ezeknek a nőknek. Az ugyanis két különböző dolog, hogy valaki elfogadja-e önmagát olyannak, amilyen, vagy részt vesz egy *kollektív hazugságban*, ami így hangzik: neked ez jár. (Mintha nem volnának olyan emberek, akik nem tudnak megtanulni vezetni, vagy akárcsak kézen állni... Nekik miért nem jár ezek élvezete? Itt miért nem segítenek a nagyarcú szakértők?)

Alapprobléma egy párkapcsolatban, ha az egyik fél ilyen kívülről *importált* „értékeket” tukmál a másokra. Aki, hogy meg ne sértse gondoskodó társát, minden józan ítélőkészsége ellenére, belső meggyőződését is legyűrve *úgy tesz*, mintha örülne ennek.

Mert hogy jól neveltsége, érzelem-érdek mérlege arra inti, ha nem így tesz, tán az egész kapcsolat borulhat. Férfiak e tekintetben kiváló kaméleonok, mert az esetek többségében ez a „gondoskodás” a kényelmüket szolgálja. Csak később veszik észre, hogy kiszolgáltatott kisbabákká váltak, akiktől „anyuka” feleségük épp azt vette el, amiért az egész hűhó folyt: férfi mivoltukat. Amikor a derék urak ezt észre veszik, hirtelen *bizonyítási kényszer* vesz erőt rajtuk – nem otthon, mert a „felettes én” már nem vehető nő számba -, és máris megtörténik a baj. (No persze az inkriminált feleségek se úgy tekintenek idomítottjukra, mint a pampák vad bikájára...).

A házasság, a párkapcsolat *nem megvalósítandó termelési terv*. Nem mindig a teljesítmény, a grafikonon látható mutatók a lényeg. Nem az, amiről azt gondoljuk, hogy kell a másiknak. (Egy hölgyismerősöm például nagy értékű mosógépet kapott a férjétől születésnapjára. Mintha azt sugallta volna: így jobban kiszolgálhatsz engem.) Ilyenkor ugyanis megint csak rólunk szól a történet.

Tagadhatatlan, hogy nehéz megtalálni a *mindennapokban* az érdek és az érzelem megfelelő arányát. A praktikum és a lebegés ideális elegyét. A szürkeség és a ragyogás szimbiózisát. Lehet erre törekedni, de sohasem lesz tökéletes. (Aki ezt hazudja magának, a csalódás kártyavárát építgeti a lelkében.) A sokféle jó tanács ellenére én azt mondom, ne fektessünk ebbe túlzott energiákat, mert ha valamin félresiklik a dolog, óhatatlanul azt fogjuk gondolni, hiába volt minden. Ellenben próbáljunk úgy élni társunkkal, hogy arra trenírozzuk a lelkünket: bárhogy is alakul a jövőnk, ami most van, azzal *többek lettünk*, és ki tudja, meddig tart még.

Egyszóval, *becsüljünk meg* minden együtt töltött napot. (A vég sokféle módon bekövetkezhet, nem csak úgy, hogy belép az életünkbe egy harmadik. Jöhet betegség, halál, háború, öko katasztrófa - ezektől ugyan nem kell folyamatosan rettegni, de figyelmen kívül hagyni botorság.) Aki tudatában van annak, hogy egy válással - bármilyen értelemben - mit *veszíthet*, az igenis tegyen annak elkerülése érdekében. A másik megbecsülése tapasztalataim szerint lefegyverző erejű, s többet ér, mint bármilyen túllihegett gondoskodás. A valódi odafigyelés képessége garantáltan felszórólja értékünket - nem mellesleg, egy kevésbé felturbósított egóval az esetleg mégis bekövetkező krach sem lesz annyira fájdalmas.

Az ember a családtagjaiban sem bízhat

Főként bennük nem! Hiszen, ha jól belegondolok, mindenki előre figyelmeztetett erre. Engem meg elvakítottak az érzelmeim. Én voltam a jóhiszemű balek. Életem legnagyobb csalódása. És nem is látszik rajta, hogy legalább bántaná a dolog.

Elszakadás

Ha jól belegondolunk, ennek az úgynevezett csalódásnak a gyökerei egy előre eltervezett *bizalmatlansági* kampányig vezetnek: ab ovo feltételezzük, hogy a gyerekeink - érdekeiket az érzelmeik elé helyezve - őszintén lesznek velünk szemben. Ez a feltételezés egyfajta ösztársadalmi

„bölcességből”, történelmi tapasztalásból kerekedik ki: magyarán ez így van, mióta világ a világ. Mozgatórugója pedig az a *tudatalatti féltékenység*, amellyel szemléljük a fiatal generáció térnyerését – a mi pozícióink rovására. A csemeték hamar rájönnek, megérik, hogy a szülők büszkesége mögött jó adag *gyanakvás* is húzódik: vajon visszakapok-e én ebből bármit is az életben? Ennél fogva a srácok nem kockáztathatnak: ha el akarnak jutni addig, hogy önálló pályára állhassanak, *alkut* kell kötni az „öregekkel”, meg kell próbálni megfelelni az elvárásaiknak, különben megvonják a cumis üveget (játékot, zsebpénzt, nyaralást, fizetős iskolát...), bármennyire is azt hangoztatják, hogy mindezt az ő okulásukra teszik. Ezt az egyébként normális érdek kapcsolatot azonban mindenki *érzelmi kötelességnek* nevezi. Ami már önmagában nonszensz, hiszen az érzelmek abban a pillanatban veszítik el lényegüket, amint kötelezővé válnának.